

DOCUMENTS

LES LLETRES DE BATALLA I LA JUNTA ENTRE FRANCÍ DE VALLSECA I SALVADOR SUREDA (1442-1444)

Miquel Ques i Perelló

Graduat en Humanitats

Resum: El principi de junta entre Francí de Vallseca i Salvador Sureda és un episodi històric prou conegut, que junt amb les seves lletres de batalla aquí transcrites, informació coneguda més altra d'addicional, quasi completen cronològicament la posada en escena, els personatges, l'entorn, l'ambient i la conjuntura en temps del rei Alfons V d'Aragó.

Paraules Claus: Alfons V, Sureda, Vallseca, Nàpols, lletres de batalla.

Abstract: The start of joust between Francí de Vallseca and Salvador Sureda is a history enough known, that joined with their letters of battle here transcribed, information compiled more another additional, nearly completing chronologically the staging, personages, environ, ambience and juncture in the time of king Alfonso V of Aragon.

Keywords: Alfonso V, Sureda, Vallseca, Naples, letters of battle.

Rebut el 30 de maig. Acceptat el 25 de setembre de 2021.

Abreviatures: AH = Arxiu Històric, AMP. Arxiu Municipal de Pollença, ARM = Arxiu del Regne de Mallorca, BNE = Biblioteca Nacional de España, BRALB = *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, BSAL= *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, CHJZ = *Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita*, CSIC = Centro Superior de Investigaciones Científicas, Doc = Document, DCVB = *Diccionari Català-Valencià-Balear*, IEB = Institut d'Estudis Baleàrics, MSS = Miscel·lània, MRAMEGH = *Memòries de la Reial Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics, Heràldics i Històrics*, EL = *Estudios Lulianos*, Vg = Vegeu.

Aquest desafiament entre Francí de Vallseca i Salvador Sureda és un episodi històric afartament notat, del qual se'n feu i se n'ha fet especial ressò la historiografia de Mallorca. Es tracta de les primeres lletres de batalla —de les quals se'n té coneixement— que implicà a un cavaller del Regne de Mallorcaes.¹

Són diversos els estudis contemporanis que s'han ocupat, han tractat, aportat, reconstruït i mencionat de manera suficient, però no a bastament i d'una manera incompleta, aquest episodi històric de temàtica excepcional.² Potser la font historiogràfica més primerenca que parla d'aquest succés, és el segon tom de la *Historia del Reyno de Mallorca* de Vicenç Mut, el 1650, gairebé dos-cents anys després d'aquell esdeveniment, confrontació recontada en forma d'epítom, on s'hi inclou la transcripció de la segona lletra de batalla enviada per Francí de Vallseca a Salvador Sureda del 4 de gener de 1443, així com una traducció al castellà —poc fidel i incompleta— de la lletra citatòria del rei Alfons V d'Aragó a Salvador Sureda del 17 de juliol de 1443.³

A mitjans del s. XX, el 1963 i el 1968, s'editaren uns petits fragments d'aquestes lletres, així com una revisió de les seves armes.⁴ Fou llavors quan, en les darreres tres dècades d'aquell segle, aparegueren publicades i ressenyades la transcripció de la crònica d'aquell principi de batalla.⁵

Tenint en compte que l'avantsala de tot combat o duel que seguia l'estipulat per dret hi eren necessàries les acostumades lletres de batalla, és imprescindible aportar aquelles amb el propòsit de resituar novament els fets, acoblant la informació coneguda —pellucada i espigolada— junt amb qualcuna de novella, a fi i a efecte de concretar, puntualitzar, compondre i comparar els relats històrics de la junta, intentant desemascarar els personatges que intervingueren en l'interromput esdeveniment cavalleresc.

1 Les altres lletres de batalla conegudes que implicaren a membres de l'estament militar de Mallorca foren les de Bernat de Tagamanent, cavaller, i Pere Joan Albertí, donzell, entre 1457 i 1458. Vg. DE RIQUER, M. *Lletres de batalla*, III, Barcelona, 1968, p. 51-89. Les tercers i darreres conegudes —encara perdudes o no trobades— són les lletres de batalla entre els cavallers Pero Sánchez Munyoz i Bernat de Pachs, entre 1462 i 1463. Vg. QUES I PERELLÓ, M.: "La frustrada batalla a ultrança entre Pero Sánchez Munyoz i Bernat de Pachs", *BSAL*, 76, 2020, p. 61-81.

2 Excepcional pel poc rastre documental que han deixat aquest tipus d'afers cavallerescs, malgrat les contínues i nombroses pugnes entre donzells o cavallers dels diferents bàndols de la Ciutat de Mallorca.

3 Cap. 18. *Del desafío de Salvador Sureda y Francisco de Valseca*. Vg. MUT, V.: *Historia del Reyno de Mallorca*, II, 1650, Ciutat de Mallorca, p. 313-318.

4 DE RIQUER, M.: *Lletres de*, I, Barcelona, 1963 p. 20-21. També en l'edició del 1968, de *L'arnès del cavaller*, de M. de Riquer, o a l'edició del 2011, Vg. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller, armes i armadures catalanes medievals*, Barcelona, 2011, p. 268, 297, 301, 363, 402, 412, 471 i 472.

5 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes medieval (1444)", *BSAL*, XXXIX, 1983, p. 529-534. ALOMAR, A. I.: *L'armament i la defensa a la Mallorca medieval. Terminologia*, Palma, 1995, p. 466 i 469. MIRALLES I MONSERRAT, J.: *Antologia de textos de les Illes Balears. Segles XIII-XVI*, Barcelona, 2006, p. 258. A esmentar una obra d'Antoni Cortés, natural d'Eix, titulada: *El desafío de Mossèn Salvat Sureda, caballero mallorquín, y Francisco Vallseca, noble catalán, que tuvo lugar en Nápoles el año 1442*. Ms 4°. BOVER, J. M.: *Biblioteca de escritores baleares*, II, Palma, 1808, p. 621.

El requeridor en Francí de Vallseca

Seria Francí de Vallseca, ciutadà de Barcelona,⁶ tractat com a: *en* Francí de Vallseca.⁷ La seva muller seria Joana Aldonça d'Hostalrich,⁸ i el seu fill Francí Guerau de Vallseca.⁹

Les seves armes heràldiques serien les dels Vallseca: en camp d'argent, tres xebrons d'atzur.¹⁰ La seva divisa es pot mig entreveure a la part dreta d'un gravat del segle XIX —fet en commemoració d'aquella efemèride cavalleresca—, on es pot contemplar als dos contendents junyint vora les seves respectives divises.¹¹

Aquest Francí de Vallseca fou un dels molts catalans que junt amb el rei Alfons V d'Aragó, els germans d'aquest —Joan i Enric—, combatents de Nàpols, València, Aragó, Sicília, Sardenya, Mallorca,¹² així com alguns castellans, foren fets presoners a la batalla de Ponça pels genovesos i pel duc de Milà, el divendres, 5 d'agost de 1435.¹³

El request mossèn Salvador Sureda

Era Salvador Sureda i Safont, *alias* Salvat Sureda,¹⁴ cavaller de Ciutat de Mallorca. Fou fill d'Arnau Sureda, senyor de la cavalleria d'Alanzell, i de Blanca Safont, filla de Pere Safont, senyor de la baronia del comte d'Empúries.¹⁵ Salvador no va tenir fills, almanco legítims.¹⁶ El seu germà era Pau Sureda.¹⁷

Les seves armes heràldiques: en camp d'or, una surera arrancada del seu color.¹⁸ El títol de la seva divisa era *Dins és lo qui-l pren*, acompanyat amb l'emblema d'una furera.¹⁹ La

6 Així és tractat en la súplica presentada per Salvador Sureda davant el governador de Mallorca, i en la certificació enviada pel governador de Mallorca al rei. *Vide* Doc IX i Doc X. La historiografia sovint parla d'un desafiament entre dos cavallers; Sureda era cavaller, però Vallseca era ciutadà.

7 El tractament de *en* no era el tractament propi de l'estament militar. *Vide* Doc I, Doc. IV i Doc IX. Si bé, el tractament de *en* era reservat antigament per a reis o infants, posteriorment fou adoptat per burgesos o ciutadans. Avui, *en* és usat genèricament com a article personal. *Mossèn* solia ser reservat antigament a personatges d'elevat rang social, després utilitzat per cavallers, donzells, ciutadans, jurats o càrrecs oficials. Finalment, quedà restringit al clergat. Avui, pràcticament en desús.

8 Ostalrich, Estelrich o Stelrich.

9 Vg. DE MONTANER, P.: "Viejos y nuevos datos sobre los Tarongí y los Vallseca, judeoconversos mallorquines ennoblecidos en Sicilia", *MRAMEGH*, 20, 2010, p. 159-160.

10 DE RIQUER, M.: *Heràldica catalana, des de l'any 1150 al 1550*, I, Barcelona, 1983, p. 145 i 406.

11 Vg. DE QUIROGA CONRADO M.: "La emblemática caballeresca en la Mallorca del renacimiento, siglos XV-XVI: Las cimbras y las divisas", *MRAMEGH*, 19, 2009, p. 46 i 89.

12 Hi foren presos de Mallorca: Pere Descatllar, Francesc Aixaló i en Rufart. BNE, MSS. 7811, f. 397.

13 MADURELL MARIMÓN, J. M.: *Mensajeros barceloneses en la Corte de Nápoles de Alfonso V de Aragón 1435-1458*, Barcelona, 1963. p. 101-103. DE MONTANER, P.: "Viejos y nuevos datos...", p. 159-160. *Dieteris de la Generalitat*, I, 1411-1539, 1994, p. 63.

14 Sobre el personatge Vg. ENSENYAT PUJOL, G.: "Salvador Sureda, a fifteenth-Century Majorcan Knight", a CORTIJO OCAÑA, A. (coord.): *Chivalry, the Mediterranean and the Crown of Aragon*, 2018, p. 85-100.

15 DE MONTANER, P.: "Las franquicias de una baronia mallorquina: Sant Martí d'Alanzell", *BSAL*, 45, 1989, p. 310.

16 DE MONTANER, P.: "Las franquicias de...", p. 311.

17 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 318.

18 BOVER, J. M.: *Nobiliario Mallorquín*, reed. de 1850, Palma, 2005, p. 389.

19 Vg. DE QUIROGA CONRADO M.: "La emblemática", p. 45-47. Emprada com a cimera. BOVER, J. M.:

seva adarga partida portava a dreta camp de gules, i a sinistra camp de sinople, lluint daurats la divisa i emblema amb títols, la furera i la corretja.²⁰

Fou membre de la parcialitat de l'Almudaina, on els Sureda militaven acabadilliant-la fervorosament. De fet, el 1438, es destaparen les bandositats, entre Descatllars i Suredes.²¹ En realitat, era la pugna entre les parcialitats de l'Almudaina, amb Suredes, Pachs,²² Dametos i Santjoans,²³ i la del Call, amb Descatllars, Albertins i Puigdorfiles, que batejava i es deixava sentir a Ciutat, en els pobles i en el camp de Mallorca.²⁴ En una època on Salvador Sureda fou mostassaf molts anys, i veguer, el 1442.²⁵

El motiu per a intimar lletres de batalla

Tot començà quan, Francí de Vallseca trobant-se i participant en unes juntes a Ciutat de Mallorca, el 1442, després de córrer ambdós una llança, Vallseca li exclamà a Sureda la sort que havia tengut en aquella llançada. Sureda respongué que havia corregut aquella tal com un cavaller hauria, i que ho defensaria corrent amb ell tantes com volgués en desafiament, i en qualsevol camp que li assenyalés.²⁶ No oint Vallseca dit envit —per portar la visera baixada—, fent la via de la Ciutat de Barcelona, li recontaren el que de cert li havia respost Sureda. Llavors, el mateix Vallseca envià un trompeta amb una lletra de batalla a Sureda perquè ratificàs aquell oferiment.²⁷

Vallseca va desafiar a Sureda després d'algunes *altercacions*.²⁸ És a dir, després d'una disputa encesa entre ambdós. Fou llavors, quan aquest darrer acceptà el repte. D'aquí, la posterior remesa de lletres de batalla.

Aquest desafiament s'hauria d'enquadrar dins les denominades bregues *deportives*, una manifestació de l'esperit lluitador. En aquest cas, es tracta d'unes lletres de batalla amb l'objectiu d'avesar-se a fer armes,²⁹ *mesurar-se per tal de practicar les armes i fer un*

Nobiliario..., p. 389.

²⁰ Segons l'adarga original. Per a veure una reproducció gràfica de l'adarga Vg. DE QUIROGA CONRADO M.: "La emblemática ...", p. 45 i 88.

²¹ QUADRADO, J. M.: *Forenses y ciudadanos, Historia de las disensiones civiles de Mallorca en el siglo XV*, Palma, 1817, p. 110. MORRO VENY, G.: *Història de les dissensions civils a la Mallorca baixmedieval (1350-1550)*, Palma, 2012, p. 126.

²² Hem respectat la grafia original d'aquest cognom.

²³ MORRO VENY, G.: *Història de les dissensions...*, p. 126.

²⁴ PIFERRER, P.; QUADRADO, J. M.: *España, sus monumentos y artes - su naturaleza e Historia, Islas Baleares*, Barcelona, 1888, p. 253.

²⁵ El 8 de gener de 1442, el rei Alfons atorgà a Arnau Sureda, el seu pare, la jurisdicció civil de la meitat de la vila de Petra, per diversos serveis prestats. DE MONTANER, P.: "Las franquicias de ...", p. 310.

²⁶ Degué ser amb motiu de la festa de l'Estendard, quan Salvador Sureda va rompre la llança a Vallseca. Sureda li asseverà que tant li rompria la llança en joc com en batalla. Vg. QUINTANA I TORRES, A. J.: *La Festa de l'Estendard: cultura i cerimonia a Mallorca: segles XIV-XX*, Barcelona, 1998, p. 79.

²⁷ MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 313-314.

²⁸ Vide Doc. I.

²⁹ DE RIQUER, M.: *Lletres de...*, I, p. 47.

exercici d'emulació,³⁰ és a dir, no era una batalla a ultrança o a tota ultrança, que era quan un dels dos combatents es donava per vençut o era mort. L'objectiu no era occir a l'adversari, tot i que aquesta eventualitat podia presentar-se fàcilment i en qualsevol moment. I és que un afer cavalleresc d'aquest tipus era cosa seriosa; hi anava l'honor del cavaller, de la casa i del llinatge.

Pel que es pot desprendre, aquest afer bataller encetat per Francí de Vallseca seria fruit d'una acalorada discussió, amb cert to d'airostat, que revifà en un desafiament. I és que, un enfrontament d'aquest tipus implicava una forta despesa econòmica: viatge, allotjament, manutenció, armes, cavalls, vestits, servidors i despeses varies, tot amb el major grau d'ostentació possible, només a l'abast de personatges acabats i de certa posició, la qual cosa creava certa expectació social que sovint transcendia els límits geogràfics, al mateix temps que removia l'enveja i l'admiració. Esdeveniment que podia prestigiar o desprestigar als protagonistes.

Les lletres de batalla

El cos documental d'aquest afer bataller entre Vallseca i Sureda consta en realitat de sis lletres de batalla,³¹ addicionades amb la citació del rei,³² la lletra de Sureda al rei,³³ la súplica de Sureda al governador de Mallorca³⁴ i la lletra certificada del governador de Mallorca al rei.³⁵ Les sis lletres de batalla —com era requerit legalment— seguien l'esquema o patró consuetudinari habitual amb la intervenció necessària dels trompetes que conferien a aquell ritual cavalleresc solemnitat i testimoni feaent de la lliurança i rebuda de lletres. Unes lletres signades pels dos contrincants,³⁶ segellades amb les seves respectives armes, i grafiades amb les típiques i usuals ABC —les tres inicials en majúscules que dimidiaven les lletres de batalla en dos escrits iguals i originals—, per sobre de les quals ABC eren partides, és a dir, una lletra original per a cada batallador, d'aital faicó, que si aquelles lletres es tornaven a ajuntar, aquelles tres inicials havien de coincidir en el traç per tal de ser considerades autèntiques i feaents.

Seqüència, recensió i conjuntura de les lletres de batalla

El 2 juny de 1442, el rei Alfons V d'Aragó es feu amb el domini de la Ciutat de Nàpols,³⁷ cinc mesos després, Vallseca enviava la primera lletra de batalla a Sureda.

30 Vg. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 427.

31 *Vide* Doc. I, II, III, IV, VI i VIII.

32 *Vide* Doc. V.

33 *Vide* Doc. VII.

34 *Vide* Doc. IX.

35 *Vide* Doc. X. Els encapçalaments de cada un d'aquests documents que es troben en el documentari no són propis de les lletres originals. Dits títols serien un afegit del copista o copistes. Aquestes lletres de batalla es troben copiades a: BNE, MSS. 7811, f. 296r-300r; BNE, MSS. 7809, f. 216r-219v. La primera font manuscrita seria una còpia feta, el segle XV i XVI, i la segona font també manuscrita, seria una còpia feta, el s. XVI. DE RIQUER, M.: *Lletres de...*, I, p. 126-127. Desconeixem si les lletres originals encara es conserven.

36 En cap de les seves lletres, Vallseca i Sureda expressen que siguin lletres autògrafes, només les signen.

37 ABARCA, P.: *De los anales históricos de los reyes de Aragón*, II, Salamanca, 1684, p. 213.

Primera lletra de batalla, de Vallseca a Sureda, des de la Ciutat de Barcelona, el 30 octubre 1442.

En aquesta lletra, Vallseca recordà que, estant a Mallorca, havia emplaçat a Sureda a córrer tantes *puntes*³⁸ com volgués en un lloc indeterminat. S'excusà de no haver escoltat la resposta de Sureda a dit envit perquè duia ficat l'elm³⁹ al cap, però que mitjançant altres havia escoltat *diverses varitats* sobre dita resposta, per això, decidí enviar-li una lletra mitjançant el trompeta Martí Vidal,⁴⁰ demanant-li que per altra lletra es pronunciés sobre la seva intenció, ja que segons quina fos aquella, *yo perseguiré los dits afers*.⁴¹

Resposta a la primera lletra de batalla: Sureda a Vallseca, des de Mallorca, el 9 de novembre 1442.

Sureda justificà haver rebut la lletra de Vallseca de mans de Martí Vidal, el 6 de novembre, recordant-li que, efectivament, Vallseca el cridà per donar-li la mà i per a manifestant-li que tenia gran desig de córrer puntes amb ell. Seguidament, Sureda li recordà que la seva resposta havia estat que, quan ell volgués, estaria preparat per a córrer-les, de la qual cosa novament es reafirmà.⁴²

Segona lletra de batalla: Vallseca a Sureda, des de la Ciutat de Barcelona, el 4 de gener de 1443.

Vallseca justificà haver rebut la lletra de Sureda mitjançant el trompeta Martí Vidal, confirmant haver rebut la resposta afirmativa del propi Sureda de voler córrer puntes. Vallseca redundà en l'oferiment de plaça —que anteriorment havia ofert— afegint uns enigmàtics mots: *a que us responch, que si haguéssets volgudes entendre les paraules que yo us diguí a vós, ... altra resposta me haguérets feta*,⁴³ tornant a oferir córrer tantes puntes com volgués. Acabà la seva lletra demanant a Sureda de quina manera volia córrer dites puntes, de la qual n'estaria d'acord. Entenent que, tenint resposta, ja podria anar a cercar plaça per a córrer-les.⁴⁴

Resposta a la segona lletra de batalla: Sureda a Vallseca, des de Mallorca, el 23 de gener de 1443.

Sureda justificà rebre la contesta de Vallseca mitjançant el trompeta Vidal. Després de sintetitzar el que li havia dit amb aquella lletra, tornà al tema de partir a cercar plaça, dient-li: *ja ferm vos responch*, recriminant-li que, si hagués entès la seva resposta, aquella segona lletra sobrava. Acabà dient-li que correria tantes puntes com volgués, però que la

38 Llances. Entr. [Punta]: 1. Córrer puntes: lluitar en camp clos amb armes de punta, DCVB, VIII, Barcelona, 1969, p. 988. Córrer puntes era un tipus de junta. Córrer puntes: *Junyir, córrer en camp clos*. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 301 i 521.

39 Casc per a junyir. Vg. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 301.

40 De nissaga de trompetaires, molt possiblement del Principat de Catalunya, serví de trompeta a Cervelló i Rocaberti, el 1455. Es coneixen altres trompetes amb aquest cognom: Marc Vidal, que actuà el 1454, i Bartomeu Vidal, que ho feu, el 1500. DE RIQUER, M.: *Lletres de...*, I, p. 105 i 107.

41 Treballaria per aconseguir-ho, és a dir, Vallseca era determinat a junyir. *Vide* Doc. I.

42 La primera lletra de Vallseca arribà a mans de Sureda una setmana després, i en tres dies, la resposta de Sureda ja era redactada. *Vide* Doc. II.

43 La intenció i el significat d'aquests mots no són prou clars, sembla que Sureda tampoc els entengué o no els va voler entendre. Els entenem com a una expressió d'altivesa i superioritat, per a inferir temor a l'adversari.

44 *Vide* Doc. III.

divisió de les armes, *per millor satisfer per vostra desig*, ho confiava en la seva persona.⁴⁵

A la Ciutat de Nàpols, les juntes cavalleresques eren quotidianes,⁴⁶ una mostra evident és que des de la mateixa Ciutat, mitjançant tres lletres: el 15 de març, el 23 de març i el 4 d'abril del 1443, Antoni Vinyes,⁴⁷ notari i ambaixador, informava els consellers de la Ciutat de Barcelona sobre les diferents juntes.⁴⁸ Igualment, l'11 de maig de 1443, des de la mateixa Ciutat, Francí Desplà i Guillem Destorrent també informaven, amb una lletra als mateixos consellers, del matrimoni del príncep Ferran d'Aragona amb Isabella de Chiaramonte, però també de les juntes que es feien.⁴⁹

45 Vide Doc. IV.

46 *La cosa canvià substancialment a partir del 1443, amb un rei guerrer i caçador –un re conductoro, com l'anomenava Borso d'Este– desitjós d'assistir a espectacles com els que anys arrere havia organitzat ell mateix a la cort de València. Així les coses, s'han documentat una desena de torneigs o justes de caràcter més o menys extraordinari durant els regnats d'Alfons I, el 13-14 de maig del 1443, el 5 de maig del 1444, el 1445, el 14 d'agost i en setembre del 1446, en novembre i desembre del 1448, el 2 d'octubre del 1451, en abril del 1452, el 1453, el 27 de gener del 1455, el 28 de febrer i el 2 de juny del 1456, ... Totes aquestes convocatòries cavalleresques comptaren amb la presència del rei. Anys després, Tristano Caracciolo recordarà amb enyorança l'espectacularitat cavalleresca de les gijostre del Magnànim, que havia vist en temps de joventut.* SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 2941.

47 Notari, ambaixador i subsíndic de la Ciutat de Barcelona, i procurador de Sant Jeroni de la Murtra, era oriünd de la Ciutat de Tarragona. Tenia l'escrivania a la plaça de Sant Jaume, a la Ciutat de Barcelona. D'aquelles onze ambaixades de la Ciutat de Barcelona a la Cort reial del rei Alfons, aquest notari feu la primera: la del 10 de febrer de 1435 al 21 de juny de 1435, i la quarta: del 29 de juliol de 1442 al 20 d'agost de 1443, aquesta darrera, davant les reiterades promeses no complides del rei de retornar als seus dominis hispànics. Aquest notari informà dels pomposos i espectaculars torneigs i batalles. Fou testimoni, a més, de l'asseveració feta pel rei Alfons, que la noblesa de la Ciutat de Barcelona comptava amb els més graciosos junyidors del món. MADURELL MARIMÓN, J. M.: *Mensajeros barceloneses...*, p. 9, 29 i 37.

48 El 15 de març, *Lo senyor rey ha dat en esbatiment de juntes, e sabent la fama de mossèn Francí dez Valls e d'en Johan Lull, los ha significat trobarie que junyissen. ... lo dit mossèn Valls, present lo dit senyor e los ytalians, feu molt belles carreres, e en tal endret que, no si poch posar-si, de què lo dit senyor romàs tant content e tan alegre com dies ha fos, e los ytalians ne romangueren tots ensenyats que alguns d'ells no fonch aquí per empendre tal acte. Aprés lo dit senyor volgué que lo dit honorable en Johan isqués ab seylla, lo qual feu per meravelles ses carreres, de què lo dit senyor romàs axí content, que hach a dir als ytalians que en aqueixa ciutat havie dels bells junyidors del món.* El 23 de març, *Lo senyor rey, aprés tant treball que ha haut, trobe vuy gran pler en festes e alegries. Vol enar veure lo castell de Gayeta que ha fet fer. Non sé si irà decà Pasque. Aquests barons per sobre de festes e juntes no lo y jaqueren exir.* El 4 d'abril, *Les juntes e grans festes sich continuen. ... Item, mossenyors, dilluns qui's comptave lo primer dia del present mes de abril, lo comte de Montoro, gran senescal; lo comte de Fundi, prothonotari; e lo duch de Melfi, tengueren ací un molt poxant rench de junyir. Durà de matí fins el vespre. Isqueren-hi entorn XV avanturés. E lo senyor rey, estant aquí a les juntes, se feu venir lo honorable en Johan Lull, e aquí en presència de molts comtes, duchs e barons, lo feu governador de Sorrento, de Maço, de Bicio, e de Crapi.* MADURELL MARIMÓN, J. M.: *Mensajeros barceloneses...*, p. 223, 225 i 227.

49 *Lo senyor rey ha finat matrimoni de don Ferrando, son fill, ab la neboda del príncep de Theranto. Lo endemà de la benedicció, que fou dilluns, lo dit senyor rey feu tenir ací un rench de junyir al comte Deriano, e al batle general d'Aragó, e a don Pedro de Gurman, e a dos italians. Feu cobrir tota la plaça de Carbonayre, de draps de lana de diverses colors, e donà a cascú dels taulagers, sengles paraments e cassots de vellut carmesi. Volch lo dit senyor, que don Ferrando, son fill, aquella jornada junyís, ab sí sinquesme, e foren los següents: ço és, lo vescomte de Gallano, don Luís Corney, mossèn Jacme Romeu e en Galceran Dusay. E vench lo dit don Ferrando ab los dessús dits, dessús un carro ab quatre donzelles, qui's dehien eren les quatre Virtuts, e anaven devant lo carro gran colp de turchs e cavalls cothoners. Donà, lo dit senyor al dit don Ferrando e als quatre qui foren en sa companyia, sengles paraments e cassots de vellutat blau. Feu sinch carreres lo dit don Ferrando, en les quals en contra les tres, e rompé dues lances. Diem-vos senyors, que lo fet d'aquest fadrí és obre de no creure, ha hagut en lo dit rench ensús LXXX avanturers, e romperen-si ensús CCL lanças, car cascun aventurer ha de fer quatre carreres. Pero stà en veritat que aquests de aquesta terra, e encare los de la cort, han per los millors junyidors que hic sien los de aqueixa ciutat.* MADURELL MARIMÓN, J. M.: *Mensajeros barceloneses...*, p. 250.

Novament, el 8 de juliol de 1443, el notari Vinyes escriví als consellers de Barcelona explicant les gestions departides entre el rei i ell mateix sobre certs privilegis. En aquella mateixa missiva aprofità per a informar-los a peu de lletra que: *Lo senyor rey ha assegurada la plaça a'n Vallseca, per les armes que vol fer ab mossèn Sureda.*⁵⁰

A Mallorca, el 12 de juliol de 1443, un pregó manà celebrar i solemnitzar durant tres dies consecutius la conquesta de Nàpols pel rei Alfons V d'Aragó.⁵¹ El 16 de juliol de 1443, el dia abans de la redacció de la citació per a la junta, el rei Alfons V d'Aragó demanà a la reina Maria —lloctinent reial de Catalunya i Mallorca— que enviàs sal d'Eivissa cap a Nàpols.⁵²

Citació del rei Alfons V, d'Aragó, a Sureda [i a Vallseca],⁵³ des de la Fontana del Xop,⁵⁴ el 17 de juliol de 1443.

En aquesta citació, el rei Alfons s'adreçà a Sureda manifestant-li que, vistes les lletres de batalla enviades entre ells, i tenint *ací concorrent* a Vallseca amb la voluntat de voler córrer puntes, els emplaçava a la Ciutat de Nàpols, en el lloc que els hi seria assignat, el dia 15 de desembre d'aquell mateix any.⁵⁵ Advertint a Sureda que, no compareixent tal dia i a tal lloc, Vallseca podria procedir contra ell, segons *vulla still e dret de armes e bona rahó.*⁵⁶

Aquell dia, el rei Alfons V d'Aragó es trobava en el campament militar, prop de la Fontana del Xop, és a dir, a la Fonte dei Pioppo,⁵⁷ a Apio, a mitja llegua de la ciutat de Teano,⁵⁸ a la Campània, al mateix Regne de Nàpols, lloc on es trobava concentrat l'exèrcit reial que hi era arribat des de Cittareale.⁵⁹

Tercera lletra de batalla de Vallseca a Sureda, des de Nàpols, el 18 de juliol de 1443. Vallseca, amb una lletra portada aquest cop pel trompeta Agustí de Luna,⁶⁰ explicà a Sureda que era de camí per a trobar plaça, i que segons son parer, pensà que primer s'havia

50 MADURELL MARIMÓN, J. M.: *Mensajeros barceloneses...*, p. 235.

51 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón Mayoricense*, Palma, 1881, p. 162.

52 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 2996.

53 Una lletra citatòria semblant seria la que hauria rebut també Vallseca, únicament, amb els noms bescanviats.

54 Dita Xopo, Xupo o Xop, és a dir, del poll o pollancre.

55 Això explicaria que Sureda i la seva comitiva trescassin aquells dies per la Ciutat de Nàpols, tenint en compte que el dia de la junta fou el 5 de gener de 1444, vint dies després de la data assenyalada pel rei, i que per algun motiu desconegut posposà.

56 *Vide Doc. V.*

57 Existia el castell de la Font del Xopo, el 1453. SANTAMARIA ARÁNDEZ, Á.: "Levantamiento Foráneo", a MASCARÓ PASARIUS, J. (coord.): *Historia de Mallorca*, III, 1970, p. 212.

58 Teano pertanyia al duc de Sessa o Cessa. MADURELL MARIMÓN, J. M.: *Mensajeros barceloneses...*, p. 267.

59 El 13 de juliol de 1443, el rei es trobava en el campament de Cittareale. SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 396.

60 El trompeta Agustí de Luna substituï al trompeta Martí Vidal. El desplaçament a Nàpols en degué motivar el canvi. Agustí de Luna, de nissaga de trompetaires, molt probablement, del Principat de Catalunya. Feu de trompeta entre Sarriera i Miquel, el 1456. Es coneixen altres trompetes amb el cognom de Luna: Francí de Luna, un dels trompetes més prolífic que es coneix, que actuà, el 1476, el 1488, el 1496, el 1502, entre 1508-1511, el 1517 i el 1521, i Climent de Luna, que ho feu, el 1519. DE RÍQUER, M.: *Lletres de...*, I, p. 105-107.

d'adreçar a *nostre rey e senyor*.⁶¹ Per això mateix, li notificava, en aquella mateixa, que el rei li havia donat plaça, requerint-li que es presentàs aquell dia i lloc assignat. Puntualitzant que, fet el seu deure, d'ara endavant ja era cosa de Sureda. Finalitzant, vist que li delegà fer la divisió de les armes —cosa que no li pertocava—,⁶² era d'acord a dividir-les ell mateix d'aquesta manera:

Emprar armes acostumades:⁶³ dobles,⁶⁴ sens targes,⁶⁵ sense poder reincorporar les peces de les armes una vegada caigudes.

Córrer amb selles de guerra, sense cap lligadura i mestria.⁶⁶

Emprar llances de 15 palms —del rest fins a la punta del ferro— de la fusta i gruixa que es volgués, i del ferro que millor semblàs.⁶⁷

Córrer tants dies el matí fins a sol post, contínuament, fins que un dels dos decidís no córrer-ne pus.⁶⁸

Així doncs, des que Sureda escrigué la seva resposta fins que Vallseca aconseguí la citació reial a Nàpols, transcorregué gairebé mig any. Amb la curiositat que Vallseca escrigué la seva lletra a Sureda informant de la citació reial, deu dies després que el notari Vinyes redactés la seva pròpia lletra informant els consellers de la Ciutat de Barcelona que el rei els hi havia assegurat plaça.⁶⁹ La qual cosa volia dir que el rei feia almanco onze dies —abans del 8 de juliol de 1443— que ja havia decidit assenyalar dia i lloc.⁷⁰

61 Entre ambdós, enviaren als seus procuradors a Nàpols, segons MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 315.

62 No li pertocava dividir a ell perquè era el requeridor.

63 *Llances amb rest*. Vg. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 412.

64 *Doblades o reforçades amb una altra que les cobria*. Vg. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 268.

65 *L'arnès blanc fa l'escut incòmode i gairebé innecessari*. La tarja era un escut redó o rectangular. Vg. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 297 i 522.

66 Sense els estreps lligats. Vg. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 348.

67 La llargària d'aquestes llances *devia ser de 3,298 m*. Vg. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 402.

68 *Vide* Doc. VI. En tots els afers amb lletres de batalla entre cavallers del segle XV i començament del XVI, s'exigia l'espasa —comtant l'estoc— per a batallar. Excepcions: en el cas de Giulio de Pisa i Bofilli de Judice, i en el cas de Salvador Sureda i Francí de Vallseca. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 363. Les armes portades i estrenades per Salvador Sureda a Nàpols en aquell desafiament, foren penjades a la capella de sant Pere, de la Seu de Ciutat de Mallorca. PIFERRER, P.; QUADRADO, J. M.: *España, sus monumentos...*, p. 713. El 14 i 15 de setembre de 1819, es calà foc a la capella de Sant Pere de la Seu de Mallorca quedant tota ella reduïda a cendres. Allà es cremaren els estendards de Salvador Sureda i d'Antoni Martí que es trobaven allà en senyal de victòria; el primer des del 1442, i el segon des del 1503, aquest darrer per haver recuperat un copó a Marsella. Es cremà també el retaule gòtic del s. XV, i els sepulcres de Baltasar de Borja i Antoni Colell, bisbes de Mallorca. BOVER DE ROSSELLÓ, J. M.: *Notícies histórico-topogràfiques de la isla de Mallorca*, Palma, 1836, p. 229. Possiblement, estendards dipositats a manera d'exvots. Es conserven imatges del seu elm i adarga. Vg. LLOMPART, G.: *La pintura medieval mallorquina*, 4, Palma, 1980. Sabent que aquelles armes de Sureda es van conservar, desconeixem si el peto de junyir amb rest de procedència mallorquina, datat entre 1470-1480, i estudiat per Viollet-le-Duc que es conserva a la Real Armeria de Madrid —que passaren de l'Ajuntament de Palma al Patrimonio Real, el 1831—, fos de Salvador Sureda. DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 240 i 269.

69 Redactada, el 8 de juliol de 1443. MADURELL MARIMÓN, J. M.: *Mensajeros barceloneses...*, p. 235.

70 Perquè la citació reial és de dia 17 de juliol de 1443.

Lletra de Sureda al rei Alfons V d'Aragó, des de Mallorca, el 23 d'agost de 1443. Sureda regracià al rei per la llicència donada per a córrer puntes a Nàpols, el 15 de desembre de 1443. Assegurant-li que, com a vassall seu, es presentaria en la dita plaça tal dia —sempre que la mar li permetés—, però que tingués en consideració que es trobava en el Regne de Mallorques, la qual cosa podria complicar la seva presència.⁷¹ Aquesta lletra escrita al rei fou enviada mitjançant el trompeta Agustí de Luna des de Portopí, amb la presència de testimonis.⁷²

Resposta a la tercera lletra de batalla: Sureda a Vallseca, des de Mallorca, el 23 d'agost de 1443.

Sureda explicà haver rebut la lletra de Vallseca comunicant l'assignació reial donada per a córrer puntes a Nàpols, adjuntant dita llicència. Reafirmant-se que tal dia i a tal lloc seria present.⁷³ Aquesta lletra també fou enviada mitjançant el trompeta Agustí de Luna des de Portopí, amb la presència d'aquells mateixos testimonis.⁷⁴

Des que Vallseca signà la seva tercera lletra de batalla a Nàpols, fins que fou rebuda per Sureda a Mallorca, transcorregué gairebé un mes. Llavors, en tan sols tres dies, Sureda en signà la resposta.

Súplica de Sureda al governador Berenguer Doms, a Mallorca, el 29 d'octubre 1443. La súplica de Sureda exposada pel regent de l'Assessoria de la Governació explicava que; tenint en compte que Sureda i Vallseca s'havien enviat lletres de batalla, que el rei Alfons els hi havia assignat plaça a Nàpols, que Sureda havia esperat fustes o navilis per a poder anar a Itàlia per aital encontre, i que feia més d'un mes que no havia partit cap fusta cap a aquell indret, Sureda havia decidit noliejar un bergantí per tal d'armar-lo i així poder fer la via de Catalunya, per seguidament fer el viatge per terra, i comparèixer el dia assignat a la Ciutat de Nàpols.⁷⁵ Per tot això, vists els contratemps, Sureda demanava al governador fes certificació de l'exposat per a poder presentar davant sa majestat o en qualsevol lloc. Un cop llegida i presentada al governador del Regne de Mallorques Berenguer Doms i de Santapau,⁷⁶ es proveí fer una lletra testimonial certificada per al rei.⁷⁷

71 *Vide* Doc. VII.

72 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 315.

73 *Vide* Doc. VIII.

74 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 315.

75 Sureda no en trobà de disponibles en aquells moments, a la tardor.

76 Doms, d'Olms o d'Oms. De Perpinyà, fill de Berenguer Doms i de Mosset, i de Joana de Santapau i de Ribelles. Maridat amb Rafaela Fabra. Fou camarlenc, conseller reial, i lloctinent reial a Mallorca. Senyor d'Oms, de Santapau, de Finestres, de Tallet, de la Clusa, de Montesquiú, al Vallespir, de Sahorra, de Sant Llorenç de Cerdans, de Clairà, al Rosselló, de Pi, de Mantet, de la Serra de Conflent i Saga de Cerdanya, Castlà de Cotlliure i de Rosanes. MORALES ROCA, F. J.: *Caballeros de la Espuela Dorada del Principado de Catalunya, Dinastía de Trastámara 1412-1455*, Madrid, 1988, p. 136. El 1436, com a governador reclutà 1.300 homes per a socórrer el rei Alfons a Gaeta. Fou el gran repressor i executor contra la Revolta Forana. BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 151. Defensà a la reina Joana Enríquez i al príncep Ferran a la Força de Girona, en la Guerra Catalana (1462-1472). SOBREQÜÉS I VIDAL, S.: "La alta nobleza del norte en la guerra civil catalana de 1462-1472", *CHJZ*, 16-18, 1963-1965, p.176.

77 *Vide* Doc. IX. Aquesta súplica degué ser redactada per un notari escrivà de la Governació, a instància del regent de l'assessoria de la mateixa, que presentà i llegí al governador Berenguer Doms.

Lletra certificada del governador Berenguer Doms al rei Alfons V d'Aragó, des de Mallorca, el 30 d'octubre de 1443.

Doms, governador del Regne de Mallorques, escrigué al rei que aquella lletra era feta a instància de Sureda, i que vist que no havia trobat navili per anar a Nàpols, i sabent que la data del duel s'apropava, havia armat un bergantí per anar vers Catalunya, tot sol, en dos o en tres,⁷⁸ *ço que jornades tirades ell puixca ésser per terra a vostra reial senyoria*. La qual cosa li certificava per haver-ho verificat personalment.⁷⁹

Entretant, la pugna de les dues faccions oligàrquiques de Mallorca —Almudaina i Call— es posà de manifest amb els continus canvis de règim d'elecció política. Entre el desembre de 1443 i el juny de 1445, aquests dos règims s'alternaren fins a quatre cops: el règim de concòrdia defensat per la parcialitat de l'Almudaina, i el règim de franquesa patrocinat per la parcialitat del Call.⁸⁰

El relat del principi de la junta a Nàpols

En veritat, es desconeix finalment com i quan Sureda sortí de Ciutat de Mallorca i, com i quan arribà a la Ciutat de Nàpols. De fet, el 15 de desembre de 1443,⁸¹ era el dia del combat, però aquest s'ajornà, inexplicablement, per al 5 de gener de 1444.⁸²

El principi de batalla en síntesi:⁸³

V. a.) El diumenge, 5 de gener de 1444,⁸⁴ a la plaça de la *Cucoronada*, és a dir, a la *Piazza della Incoronata*,⁸⁵ Salvador Sureda entrà armat de cama i de cuixa, amb flancals i falda,

78 Entenem: tot sol, o dos o tres —acompanyants—.

79 Vide Doc. X. Els cavallers solien procurar-se aquesta espècie de documents justificatius, sobretot si s'havien d'embarcar. DE RIQUER, M.: *Lletres de...*, I, p. 21.

80 MORRO VENY, G.: *Història de les dissensions...*, p. 105.

81 Abans de la data assignada, Sureda i la seva comitiva ja feia un mes que eren a la Ciutat de Nàpols. BARCELÓ CRESPI, M.: "Aspectes de la relació de Mallorca amb el Regne de Nàpols a la baixa edat mitjana", *BSAL*, 72, 2016, p. 49.

82 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 315.

83 Aquesta síntesi es basa en dues versions semblants i complementàries dels fets. Els hem diferenciat de la següent manera: V. a.) o U.V.a.): ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes medieval (1444)", *BSAL*, XXXIX, 1983, p. 529-534. V. b.): MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 315-318. La crònica detallada d'aquest principi de batalla es coneix per la lletra de Joan Moix i Nicolau Vivot, ajudants o acompanyants de Sureda en la junta de Nàpols. Una lletra dirigida als seus germans, el 18 de gener 1444, i que es trobava enregistrada dins el llibre de comptes d'Huguet Pont. ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 529-534. ALOMAR, A. I.: L'armament i la defensa a la Mallorca medieval. Terminologia, Palma, 1995, p. 466 i 469. MIRALLES I MONSERRAT, J.: Antologia de textos de les Illes Balears. Segles XIII-XVI, Barcelona, 2006, p. 258. Mut reconstruï la junta amb mots i passatges similars, la qual cosa ens duu a pensar que, possiblement, es basà en aquesta mateixa font històrica per a escriure aquell capítol. Vg. MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 313-318. Huguet Pont fou jurat de la Ciutat i Regne per l'estament dels mercaders, el 1443. CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 199. Sobre la família Pont. Vg. BARCELÓ CRESPI, M.; ENSENYAT PUJOL, G.: *Flandes i la Mallorca medieval a través dels Pont*, Palma, 2019.

84 El nou jurat en cap de la Ciutat i Regne de Mallorques, el 1444, fou Pau Sureda. CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 200. Seria germà de Salvador Sureda. BOVER BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 383.

85 És a dir, a la *Piazza della Incoronata*, just davant l'església de *Santa Maria della Incoronata*, on hi hauria preparat el reng. Avui en dia, a la Ciutat de Nàpols, davant l'església de *Santa Maria della Incoronata* passa la *Via Incoronata*.

i amb una jornea per sobre de setí carmesí brodada de canastrells d'or⁸⁶ amb moltes vetetes.⁸⁷

V. b.) El 5 de gener de 1444, Salvador Sureda entrà a la plaça cenyit amb la seva armadura, portant per sobre una gavardina de ras carmesí amb fullatges d'or, amb la seva divisa: la furera, i el títol: *Dins és lo qui-l pren* brodats.⁸⁸

V. a.) El seu cavall anava encobertat, per sobre uns paraments de tafetà vermell brodat de canastrells d'or, tots trepats he perfilats de flocadura de seda amb la seva divisa.⁸⁹

V. b.) El seu cavall duia rics paraments brodats d'or sobre camp vermell.⁹⁰

V. a.) Davant, tres cavalls encobertats amb el seu parament: un de vellut carmesí amb una franja de dos tersos d'erminis, un altre amb sa divisa de vellut verd e morat amb franja de color bai, i l'altre de vellut blanc amb la creu de Sant Jordi de vellut carmesí —d'ampla, un pam—. Cada cavall era cavalcat per un patge abillat amb gipons de vellut blau, jornees de seda i divisa dels paraments, amb elmetes o plomalls al cap.⁹¹

V. b.) Davant seu anaven tres cavalls guarnits vistosament, cada un amb diferents paraments. Aquests tres cavalls eren estirats a cavall per tres patges ufanosament abillats amb els seus elmetes i plomes.⁹²

V. a.) Enmig de quatre barres —més llargues que amples—, uns portadors anaven al flanc del cavall i els altres als estreps, la resta repartits per les barres, i mossèn Cases que anava d'un lloc a l'altre. Una cerimònia, que suggerí secretament el rei Alfons a mossèn Cases, sense que Vallseca se'n temés.⁹³

V. b.) Sureda anava enmig de quatre barres entravessades —més llargues que amples— per tal que la multitud no se li apropiés.⁹⁴

86 De fureres.

87 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 530.

88 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 315.

89 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 530.

90 O de gules. MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 315-316.

91 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 530.

92 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316.

93 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 530. El rei Alfons sembla que volgués afavorir a Sureda. El devia tenir en més consideració per incerts motius. Tal volta perquè aquest era cavaller, o n'era més proper.

94 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316.

Unes barres que serien portades per:

Gilabert de Lloscos, fill del procurador reial de Mallorca Llätzer de Lloscos. Fou cavaller de l'Orde de Sant Joan de Jerusalem i batlliu de Mallorca,⁹⁵ amb una presència a l'Orde de 42 anys.⁹⁶ Fou capità de la vila de Pollença, el 1428,⁹⁷ i en la guerra contra el rei de Castella a Pollença, el 1430.⁹⁸ Fou preceptor de la Preceptoría d'Avinyonet de l'Empordà, el 1449.⁹⁹ Fou gran prior de Catalunya de l'Orde de Sant Joan de l'Hospital entre 1449-1460.¹⁰⁰ Presidí el capítol de l'Orde a Casp, el 1455.¹⁰¹

Jordi de Santjoan, [alias Serra], seria el qui fou lloctinent substituït del governador i lloctinent reial Olf de Pròixida i de Cervelló, entre 1422 i 1423.¹⁰² Instador del canvi de règim d'elecció política a Mallorca.¹⁰³ Seria el jurat en cap de la Ciutat i Regne de Mallorca, el 1453.¹⁰⁴

Llorongo de Marí seria el qui fou batlle reial de la Ciutat i Regne de Mallorca.¹⁰⁵

Joan Moix i Arnau Moix serien: Joan, el qui fou jurat de la Universitat de la Ciutat i Regne de Mallorca, per l'estament de ciutadans, el 1454. El 1463, amb la seva nau anà a l'armada feta per Francesc Berenguer de Blanes, i a la guerra catalana¹⁰⁶ en favor del rei. I Arnau, cavaller principalíssim.¹⁰⁷

Nicolau Vivot seria el qui amb les seves naus importà forment, el 1458.¹⁰⁸

Bernat de Pachs [i Segarra], cavaller, fill d'Hug de Pachs i de Francesquina. Casat amb Joana Sureda. Fou, entre d'altres, germà de Miquel de Pachs i Huguet de Pachs, i de Agnès de Pachs alias de Quint. Posseï la cavalleria de Felanitx i lo Barceló.¹⁰⁹ Pertanyé al bàndol de l'Almudaina de Salvador Sureda, el qual acabdillà en el seu moment. S'intercanvià unes lletres de batalla amb Pero Sánchez Munyoz, el 1462. Fou vicealmirall de les mars de la Ciutat i Regne de Mallorca.¹¹⁰

95 BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 213.

96 BONNEAUD, P.: "Un débouché fréquent pour les cadets des différents aristocraties catalanes: études sur 283 chevaliers catalans de l'ordre de l'Hôpital au XVe siècle (1396-1472)", *Société de l'Histoire et du patrimoine de l'ordre de Malte*, 22, 2009, p. 5.

97 AMP. 1440.

98 VENTAYOL SUAU, P.: *Historia de Alcudia*, I, Mallorca, 1982, p. 88.

99 ROMANO, D.: "¿Quin Narcís Franch fou traductor del «Corbaccio»?", *BRABLB*, 39, 1984, p. 50.

100 MIRET Y SANS, J.: *Les cases de templers y hospitalers en Catalunya, aplech de noves y documents històrics*, Barcelona, 1910, p. 520.

101 BASSEGODA PINEDA, E.: *Vida i obra de fra Bernat Hug de Rocabertí*, [Tesi doctoral], Girona, 2011. p. 85.

102 El maig de 1423, al costat de Berenguer Doms. PIFERRER, P.; QUADRADO, J. M.: *España, sus monumentos...*, p. 246.

103 PIFERRER, P.; QUADRADO, J. M.: *España, sus monumentos...*, p. 254-255.

104 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 117. BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 356.

105 BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 220.

106 Més coneguda com a guerra civil catalana: guerra de les institucions catalanes contra el rei Joan II d'Aragó (1462-1472). D'ara endavant: guerra catalana.

107 BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 236.

108 BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 431.

109 BARCELÓ CRESPI, M.; COLL TOMÀS, B.; ROSSELLÓ BORDOY, G.: *Espanyols i Pacs, poder i cultura a la Mallorca del segle XV*, Palma, 1999, p. 61, 62, 171 i 172.

110 QUES I PERELLÓ, M.: "La frustrada batalla a ultrança entre Pero Sánchez Munyoz i Bernat de Pachs", *BSAL*,

Joan Dameto [i de Pachs] seria capità d'infanteria a la guerra catalana.¹¹¹

Pera Ramon Safortesa [i Nunís] seria fill de Ramon Safortesa i Margarida.¹¹²

Mossèn Pere del Bosch, personatge enigmàtic.¹¹³ Seria de la família del Bosch, ciutadans de Barcelona. Pot ser, Pere del Bosch, ciutadà de Barcelona.¹¹⁴

Mossèn Rodrigo de Mur, cavaller del Regne d'Aragó,¹¹⁵ mosso de cans del rei, el 1418, cambrer i cap de la guàrdia personal del monarca, el 1419. Participà en la campanya mediterrània del 1420-1423, i el 1432. Fou fet presoner a la batalla de Ponça, el 1435. Capità d'infanteria, el 1437, i de ballesters, el 1438. Tenia al seu càrrec el castell de San Germano, i fou cap d'espies —en vespres de la batalla de Carpenone—, el 1442. Castellà de Sant'Angelo Teodice (Montecassino), el 1443. Capità d'infanteria del rei a la Marca d'Ancona, el 1446.¹¹⁶ Junt amb el mariscal Francesc Gilabert de Centelles *alias* Ramon de Riusech, i Tomàs Thomàs, cavaller de Mallorca, armaren les seves trirrems i lluitaren contra els venecians, als quals derrotaren.¹¹⁷

Mossèn Cases¹¹⁸ seria mossèn Pere Cases, del Principat de Catalunya, prior de Messina. Fou fet presoner a la batalla de Ponça.¹¹⁹ *Adés era en un loch adés a altre.*¹²⁰

V. a.) Els que anaven a peu, anaven tots de seda molt ben abillats. Davant anava un rei d'armes i un herald, als quals donà una sobrevesta de vellut carmesí amb un escut de les seves armes —un davant i l'altre darrere—. L'herald *Conquista*¹²¹ portava un gran estendard amb ses armes de tafetà groc, amb la surera que era tota brodada d'argent, amb el verd sobreposat fent les mateixes armes, amb un petit penó de Sant Jordi. Davant d'ells, els patges —un davant l'altre—, i més endavant, els cavallers i gentils homes que portaven les llances del combat —molt grosses i pesants—, totes elles sense els ferros, que no es mostraren a tothom. Darrere d'ell, l'acompanyaven molts prínceps, comtes, barons, senyors de la Ciutat i del Regne de Nàpols, i molts barons i cavallers de la seva nació, acompanyats amb moltes trompetes i un petit grup de ministres que

76, 2020, p. 61-81.

111 BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 127.

112 D'aquest descendien els comtes de Formiguera. BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 433.

113 Es coneix un Pere del Bosch, menor, elegit conseller de Cent, a Barcelona, el 1462. SOBREQÜÉS I VIDAL, S.; SOBREQÜÉS I CALLICÓ, J.: *La Guerra civil catalana del segle XV*, I, Barcelona, 1973, p. 416.

114 Gendre de mossèn Manuel de Corbera. Mort pels remences, el 1485. *Dietaris de la...*, I, p. 250.

115 *Dietaris de la...*, I, p. 63.

116 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 677.

117 GALERA HERNÁNDEZ, R.: "Aproximació biogràfica del cavaller i mariner Francesc-Gilabert de Centelles, comte d'Oliva, sota el regnat d'Alfons el magnànim (1408-1458)", *Cabdells*, XIII, 2015, p. 17.

118 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes ...", p. 530. En aquesta llista concreta, Mut no esmenta mossèn Cases. MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316.

119 *Dietaris de la...*, I, p. 63. Aquest cognom era present a Mallorca al segle XV. Un aital Antoni Cases fou cirurgià a finals del s. XV a Mallorca. ARM. Prot. P-439, 100. A Barcelona, hi havia un Antoni Cases, mercader. SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 1538.

120 La relació de portadors es troba a ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes ...", p. 530. MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316. Aquesta frase podria indicar que aquest personatge seria el qui dirigia la comitiva de Sureda.

121 Pseudònim. El 1433, *Conquista* fou herald dels prínceps Enric d'Aragó, duc de Sogorb i comte d'Empúries, i de Pere d'Aragó, duc de Noto, germans del rei Alfons d'Aragó, el 1433. Aquest *Conquista* també actuà en un afer sense data, entre Cola Maria Butzuto i fra Gutierre de Soto, comanador d'Alcàntara. DE RIQUER, M. *Lletres de...*, I, p. 104.

arribaren fins a la plaça. El rei trobà aquella cerimònia plaent, i encara més, en veure la bona cara de Sureda que semblava que anés a veure la seva amant.¹²²

V. b.) Davant d'ell anava un rei d'armes, trompetes, ministrers i l'estendard amb les seves armes: una surera sobre vistosos obratges d'or i camp groc.¹²³ Darrere patges i cavallers molt ben vestits que portaven les llances —gruixades, pesades, fortes, amb les puntes reforçada d'acer dites de diamant—.¹²⁴ L'acompanyaven el mantenidor, molts prínceps, comtes, barons de Nàpols i cavallers de Mallorca.¹²⁵

V. a.) Vallseca no portava bona cara.¹²⁶

V. b.) Vallseca sortí molt galant i gallard, però no en tanta condició, ni amb aquell aparell que el rei havia aconsellat a Sureda a favor particular.¹²⁷

V. a.) La plaça estava molt ben endomassada. El rei la feu igualar molt bé, sense pedres, fent 6 llises: tres a cada part i tres a cada cap, amb el reng molt baix enmig de taulons a una altura escassa del genoll anant a cavall. A cada cap de llisa hi havia una barrera, de tal mode, que abans d'entrar al reng havien de passar per aquella. A cada cap, el rei havia manat fer unes cases de pals encortinats de seda blanca i vermella amb cel cobert, de manera que podien tenir les llances a la cuixa, i només el podien veure els homes que els armaven. Quan foren armats, foren coberts amb un gran mantell, així ningú els podia veure les armes. Llavors, anaren de les tendes a les cases, on els cavalls eren a punt. La cerimònia es feu estant ambdós dins les cases armats. La plaça estava ordenada tal, que a la primera llisa hi havia molta infanteria armada i a punt, a la segona llisa hi havia molta gent d'armes i a cavall a punt, i a la tercera llisa, prop del reng, deu fells i dos *menatxaus*¹²⁸ del senyor rei ben armats.¹²⁹

V. b.) El rei havia manat aplanar la plaça i fer-hi 6 llises, tres a cada banda, i posar dues tendes amb els seus estàndards. A la primera lliça hi havia molta infanteria armada, a la segona molta cavalleria i a la tercera deu cavallers per a guardar l'entrada, que tenien per nom els deu fells,¹³⁰ i amb aquests, hi havia dos nomenats pel rei, que es deien *metedores de paz*.¹³¹ Enmig de les llises hi havia un entarimat sumptuós, on es trobava el rei Alfons i el seu fill Ferran. La resta de la plaça s'ompli de nombrosíssims cortesans, unes 20.000 persones.¹³²

122 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 530-531.

123 O camp d'or.

124 *Extrem superior proveït d'una mena de mitja capseta metàl·lica que encaixava en la punta de l'asta i l'inclòia, i que a la part del damunt tenia uns claus molt fins.* DE RIQUER, M.: *L'arnès del cavaller...*, p. 521.

125 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 315-316.

126 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 531. Unes apreciacions, les de Moix i Vivot, pot ser objectives o subjectives fruit potser de l'emoció i del partidisme.

127 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316.

128 Serien els mariscals de la llisa, una espècie de jutges encarregats de donar principi i fi a la junta.

129 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 531.

130 Personatges de confiança, molt estrets i apropats al monarca, entesos en juntes i armes.

131 Serien els mariscals de la llisa.

132 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316.

Els deu fells serien:

Lope [Ximénez d'Urrea i de Bardaxí], senyor de Épila, senyor de Trasmoz, III vescomte de Rueda i lloctinent reial de Sicília. Fou pres a la batalla de Ponça, el 1435.¹³³ Acompanyà al rei a l'expedició italiana. Fou el qui junt amb Ramon Boil i Eximèn-Pérez de Corella ordenà el combat a la Ciutat de Nàpols, el 1442.¹³⁴

El comte d'Adernò [Guillem Ramon V de Montcada-Alagó i Fenollar d'Aragó/Mallorques], noble sícul-valencià, molt acostat al rei. Participà a la campanya mediterrània entre 1420-1423, a l'assalt a Nàpols el 1423, a la guerra contra Castella, el 1425, 1429 i 1430. Camarlenc, i gran senescal de Sicília. Fou pres a la batalla de Ponça, el 1435, a la conquesta de Nàpols. Fou ambaixador, i destacà a la batalla de Carpenone, el 1442.¹³⁵ S'escrigué lletres de batalla amb Galceran de Santapau, entre 1424 i 1425.¹³⁶

El vescomte de San Luri, [Antoni de Sena], gran feudatari sard. Entre d'altres, senyor de la vila de Chiesa, el 1436. Fou camarlenc reial, i almirall del Regne de Sardenya.¹³⁷

Mossèn Eximèn Pérez de Corella¹³⁸ [i de Santacoloma,¹³⁹ *alias* Ramon de Sentllir],¹⁴⁰ noble del Regne de València. Participà en el setge de Balaguer amb Ferran I, el 1413, coper del *olim* príncep, rei Alfons, 1414, participa en la campanya de Còrsega, el 1420, al saqueig de Marsella, el 1423, a la guerra de Castella, entre 1429-1430, a l'expedició de Tunis, el 1432, a la conquesta Nàpols entre 1438-1443. ordenà el combat a la Ciutat de Nàpols, el 1442, junt amb Boil i Ximenes d'Urrea.¹⁴¹ Virrei de Terra di Lavoro, el 1442. A les Marques, entre 1444-1446, a la Calàbria, entre 1444-1445 i a la Toscana, entre 1446-1448. Governador vitalici del Regne de València, el 1429-1448, senyor de Pardines, d'Elda, d'Asp, de Petrer, les Salines, Dosaigües, i Albalat de la Ribera.¹⁴² Fou tutor i mestre d'armes del príncep Ferrante d'Aragona —fill natural del rei Alfons i futur rei de Nàpols—, a qui traslladà de València a Nàpols,¹⁴³ El rei li concedí el dret a portar les armes reials al seu escut. Comte de Cocentina per serveis prestat al rei, concedit, el 1448.¹⁴⁴

Berenguer d'Erill [i de Centelles *alias* Berenguer d'Orcau], noble del Regne de València, radicat a Catalunya. Fou comte d'Erill, senyor d'Orcau, de les valls de Sant Pere d'Espills

133 GALÉ CASAJÚS, E.: "Biografía del virrey de Sicilia Lope Ximénez de Urrea", a CRIADO MAINAR, J. (coord.): *El sepulcro de Lope Ximénez de Urrea. Vizconde de Rueda y Virrei de Sicilia*, Zaragoza, 2013, p. 11, 35, 52 i 53.

134 ABARCA, P.: *De los anales...*, p. 213.

135 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 593-595.

136 DE RIQUER, M.: *Lletres de...*, I, p. 21- 22.

137 BAUDI DI VESME, C.: *Villa di Chiesa, notizie storiche*, Torino, 1877, p. 95.

138 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 531. MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316.

139 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 506.

140 LÓPEZ RODRIGUEZ, C.: "Vidas enfrentadas: Pere Maça de Liçana y Eximèn Pérez de Corella. Enemistad personal, rivalidad señorial y conflictos políticos en el Reino de Valencia (1420-1450)", *Anales de la Universidad de Alicante. Historia Medieval*, 19, 2015-2016, p. 353.

141 ABARCA, P.: *De los anales...*, p. 213.

142 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 506-507.

143 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 123,128 i 347.

144 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 507.

i Sant Serni, al Pallars, i senyor de la vall de Boí. Criat d'infant prop del rei, fou coper, el 1416. Fou majordom del rei. Lluità contra Castella el 1425, el 1429 i el 1430. S'embarcà a l'empresa mediterrània del rei, i participà a la campanya de Tunis, el 1432. Fou fet presoner a la batalla de Ponça. Fou ambaixador a Florència. Designat virrei de Sardènia i almirall del Regne de Nàpols, el 1441. Destacà a la batalla de Carpenone. Assistí al triomf napolità del rei, el febrer de 1443, i a les negociacions per a la investidura del rei. Fou germà de Francesc d'Erill,¹⁴⁵ el qui fou lloctinent del Regne de Mallorca.

Cinc napolitans,¹⁴⁶ un dels quals en el seient de muntanya, i un altre en el seient de la porta.¹⁴⁷

U. V. a.) A la llisa restaven els fells i els acompanyants fins que els combatents fossin armats. Ningú gosava entrar ni sortir, quedant només mossèn Cases, escollit per Sureda —amb el consentiment del rei—, i mossèn Ramiro, escollit per Vallseca, els quals els aconsellaven, alhora que els hi donaven les llances. A mitjan lloc del reng —ben enmig de l'encontre—, dins les llises, un cadafal ben empal·liat amb graons manat posar pel rei: en el lloc més alt d'aquell s'hi trobava el propi rei i el príncep Ferran, en el segon graó molts comtes, prínceps i barons, i en el tercer porsavants, heralds i reis d'armes.¹⁴⁸

U. V. a.) Dins la casa, Sureda pujà al cavall des d'un cavalcador, i tot seguit se li ficà l'elm —així estigué una bona estona— mentre els fells feien fora de les llises a tots, menys a mossèn Cases i mossèn Ramiro.¹⁴⁹

V. a.) Un herald feu una crida pública per tal que ningú gosàs parlar, tossir, escopir, ni significar-se afí per cap combatent, ni fer cap senyal baix pena de mort —a cavallers o gentilhomes d'honor llevar-lis el cap amb un piló que hi havia amb sa dextral, i a homes de baixa condició, penjar-los amb les forques i dogals—. En aquells moments hi havia 20.000 persones. Feta la crida, no es sentí cap remor, llavors, sonà un so de trompeta molt agre, i seguidament posaren les llances als cavallers a la cuixa, obrint-los les portes de les cases on restaven tancats —era la primera vegada que el públic els havia vist—. Sonat el tercer toc, els cavallers donaren d'esperons, mentre els fells que es trobaven davant d'ells entravessats els hi llevaren les llances destrament, de tal manera que la gent quedà meravellada, i els combatents esbalaïts. Sureda esperonà tant el cavall, que ferí per la mà a mossèn Cases que el tenia agafat per la brida.¹⁵⁰

V. b.) Retirats ambdós cavallers a les seves respectives tendes, i després de la música instrumental, es publicà el combat amb el so dels clarins. Callada la gent, es donà el ban del rei: que ningú sota pena de vida, parlàs, ni fes senya, acció, moviment o demostració alguna que pogués semblar fer mamballetes o celles. Per això, per a executar dita pena,

145 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 601-604.

146 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 531. MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316. Personatges anònims. Serien nobles o cavallers de cert rang, pròxims i de confiança a la cort reial, entesos en juntes.

147 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 531. La relació dels fells es troba a ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 531. MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316.

148 Única versió. ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 531.

149 Única versió. ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 531.

150 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 532.

s'havia aixecat a la mateixa plaça, la força i el cadafal. Trobant-se la gent expectant, sonà una trompeta amb un so força ronc que cridà l'atenció dels sentits. Seguidament, els cavallers sortiren de les seves tendes, posant les llances a la cuixa. Llavors la trompeta sonà per segona vegada, i posant les llances en el rest, es veren en la carrera gallardament ben plantats, a mode de bons cavallers. Tot just la trompeta sonà per tercer cop, en el mateix instant, arrencaren l'un contra l'altre, just quan els deu fells —arrambant-se al barrat— els hi prengueren les llances, posant-se en filera un rere l'altre, per a què el segon pogués obrar, si la llança se li escapava al primer, tal fou la destresa executant aquella acció preventiva, que creà una gran admiració entre el públic.¹⁵¹

V. a.) El rei feu davallar del cadafal al príncep Ferrando. Allà envià uns heralds a cada cap de la llisa, on hi havia els fells, per tal que dos o tres d'aquells anassin juntament amb certs prínceps i barons a aconsellar al príncep. Un cop parlamentat, avisaren a Vallseca i a Sureda per tal de que s'apropessin, ja que el príncep els requeria. S'aproparen molt poc a poc, tant, que trigaren un quart d'hora. Arribats davant el príncep, aquell els hi digué que el rei li havia encarregat que, com a bons vassalls, posassin llur fet en el seu poder, ja que no volia carregar sobre la seva ànima que es matessin per un cas com aquell. De manera que si ho deixaven estar, el rei els remuneraria talment que es sentirien contents. Però cap dels dos va respondre, llavors, Joan Ferrandis d'Herédia els hi preguntà perquè no responien, tocant a Sureda respondre primer per esser cavaller, el qual respongué a Vallseca, que ell era request i Vallseca requeridor, i per tant, tocava a Vallseca primer. Llavors, Vallseca contestà que si el rei ho manava, ell obeiria. Seguidament, Sureda digué que així com Vallseca ho posava en mans del rei, no gosava dir el contrari, com a defenedor que era. Després, ambdós volgueren descavalcar, pugnant per a veure qui era el darrer en fer-ho, finalment, Vallseca ho feu primer, i darrera Sureda. Quan foren a terra, el príncep, enmig estant, els agafà per les mans, mentre Joan Ferrandis d'Herédia col·locà protocol·làriament a Sureda a la part dreta, d'aquesta manera pujaren alt del cadafal on hi havia el rei, allà mateix s'agenollaren fent-li reverència. Llavors, el rei, un cop informat pel príncep, els hi digué als combatents que havien actuat com a bon vassalls, i que havien sigut valents, però que no volia deixar que es matassin, cosa que li pesaria en gran càrrec, i que si volien fer armes, ell els menaria en un lloc on podrien satisfer llur desig, pregant i manant fossin bons amics, i que es besassin. Així ho feren, acomiadant-se ensem del rei, davallant mà per mà del cadafal, pujaren cada un al seu cavall dirigint-se vers les seves tendes, mentre els trompeters i els ministrers sonaven de manera gojosa. Ja dins les tendes, dos delegats del rei es dirigiren a Sureda i a Vallseca comunicant-lis que el Consell volia que sortissin de la plaça fins a la porta de la Ciutat, conjuntament. Vallseca i Sureda sortiren plegats de les llises disputant per a veure qui sortia primer. Llavors, arribaren al portal, i cada un feu el seu camí. Sureda anà fins a la posada on descavalcà, allà, mossèn Cases el desarmà peça a peça, mentre invitava a la gent per a què vessin que Sureda anava armat sense cap lligadura.¹⁵²

V. b.) Seguidament, els cavallers frenaren els seus cavalls. Llavors, el príncep Ferran baixà, manant a ambdós que es presentessin, cosa que s'endarrerí perquè cada un

151 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 317.

152 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 533. Sense lligadura, és a dir, sense estreps. Així fou divisat per Vallseca. *Vide* Doc. VI.

volia ser el darrer en sortir de la carrera. El príncep els hi notificà que el rei no volia que es matassin tan gallards cavallers, que ja havien mostrar el seu esforç, resolució i valentia, i que per tant, posassin baix el seu poder el combat, cosa que honoraria les seves persones. Vallseca esperà que Sureda respongués, però aquest darrer digué que essent ell el request, havia de ser el darrer en manifestar-se. Per tant, Vallseca deposà les armes baix protecció i voluntat del rei, fent el mateix Sureda. No menys caparruts foren alhora de qui descavalcava primer. Finalment, el príncep Ferran es posa enmig dels dos, i agafant-los per les mans, els manà cap al rei per a retre homenatge i cessar el combat, a fi de fraternitzar-los. L'esdeveniment acabà entre el so de la música dels instruments i mamballetes. L'endemà, el rei els hi feu algunes mercès.¹⁵³

Fou, el 18 de gener de 1444, des de Nàpols, quan els mateixos Joan Moix i Nicolau Vivot relataven aquesta junta, mitjançant lletra, a uns tals *honorables e cars frares*. Una lletra que volien fer extensiva a la família Sureda. Ambdós asseveraren que *De juntes e de (,) vos dehim que n.i ha tots jorns*.¹⁵⁴

Personalitats i altres personatges a esmentar

La presidència de la junta: El rei Alfons V d'Aragó¹⁵⁵ presidí i fou el jutge de la junta,¹⁵⁶ vora el príncep Ferrante d'Aragona.¹⁵⁷

El "Cap de Protocol": Joan Ferrandis d'Herèdia,¹⁵⁸ del Regne d'Aragó, seria el conseller i camarlenc reial, vers el 1421 i el 1423, treballà pels drets sobre el reialme de Nàpols del rei Alfons V d'Aragó.¹⁵⁹ Seria un dels tants comissionats escollits per a jurar el compliment dels capítols de concòrdia entre el rei de Castella i el rei d'Aragó, el 1437. Seria un dels tants que feu jurament i vot de concòrdia per a fer guardar els tractats de pau entre el rei de Castella, el rei d'Aragó i el rei de Navarra que es feren, el 1445.¹⁶⁰

153 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 317.

154 ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 529-534.

155 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316. Alhora, Alfons IV, comte de Barcelona, Alfons II, rei de Mallorca, Alfons I de Sicília i Nàpols, Alfons III, rei de València, Alfons II, rei de Sardènia, comte de Rosselló i Cerdanya, marquès d'Oristany, comte de Goceano i rei nominal de Còrsega, Jerusalem i Hongria. Era net del rei Pere IV d'Aragó.

156 Vide Doc. V. Fill del rei Ferran I d'Aragó *olim* infant Ferran de Castella, i d'Elionor d'Alburquerque. SALICRÚ I LLUCH, R.: "Alfons IV, el Magnànim (1416-1458)", a SANS I TRAVÉ, J. M. (coord.): *Els comtes sobirans de la casa de Barcelona, de l'any 801 a l'actualitat*, Barcelona, 2002, p. 164.

157 MUT, V.: *Historia del Reyno...*, II, p. 316. Ferran, Ferrante o Ferrando. Nat a València, el 1424 o el 1432. SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 123. Fill natural del rei Alfons V d'Aragó, i de Giralдона Carlino, napolitana, *olim* casada amb Gaspar Reverdit, mercader de la Ciutat de Barcelona. SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 123. Legitimada, fou duc de Calàbria, més tard, rei Ferran I de Nàpols.

158 Amb el tractament de mossèn. ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes ...", p. 532.

159 DE PAULA CANALEJAS, D. F.: *Estudios críticos de filosofía, política y literatura*, Madrid, 1872, p. 111-112.

160 VARIOS.: *Documentos sobre Enrique IV de Castilla y su tiempo*, I, Univ. Carlos III, Madrid, 2016, p. 11 i 62. Es coneix també un aital fra Joan d'Herèdia, coetani aragonès, cavaller de l'orde de Santjoan. DE RIQUER, M.: *Lletres de...*, I, p. 22. Aquest mateix fou governador de Rijols. Es declarà jutge en la batalla que havien de disputar en aquella mateixa ciutat Galceran de Santapau i Guillem Ramon de Montcada, gran senescal de Sicília, el 31 de desembre de 1424. DE RIQUER, M.: *Lletres de...*, I, p. 21-22. Fou pres a la batalla de Ponça, el 1435, junt amb els seus familiars fra Fortunyó d'Herèdia i fra Ximeno d'Herèdia. BNE, MSS. 7811, f. 396v.

Personatges de Mallorca conjunturalment a Nàpols:

Mateu Malferit i de Busquets, cavaller, doctor en lleis, regent de la Cancelleria reial a Nàpols, el 1442. Ambaixador a Milà, Siena i Florència, el 1443,¹⁶¹ i a Gènova i Milà, el 1444.¹⁶²

Antoni Cerdà, trinitari, present a la cort d'Alfons, a Gaeta, establida de 1436 a 1443, com a ambaixador del papa Eugeni IV. Fou preceptor del propi rei Alfons i dels seus fills.¹⁶³ Fet cardenal, el 1448.¹⁶⁴ Arquebisbe de Messina i bisbe de Lleida.¹⁶⁵

Gabriel de Verí, doctor en lleis, anà a Nàpols per a demanar el processament de Joan de Copons, el 1443.¹⁶⁶

Després de les lletres de batalla

El rei Alfons caigué malalt de malària estant de caça¹⁶⁷ a Pozzuoli, pel març del 1444.¹⁶⁸ El 2 d'abril d'aquell any, la seva malaltia s'agreujà, llavors, començaren a escampar-se rumors que el rei es moria. De fet, el 5 i el 9 d'abril d'aquell mateix any, la població urbana napolitana s'alçà en avalot contra *los catalani*, a fi d'evitar que el príncep Ferran el succeís,¹⁶⁹ *durante una grave malattia da cui guarì, perché si curava leggendo libri di storia antica*.¹⁷⁰ El 1447, el rei Alfons atorgà la pragmàtica de sac i sort per al Regne de Mallorca, el mateix any en que la reina i lloctinent Maria manà arrestar a Pere Descatllar.¹⁷¹

En Francí de Vallseca participà en la festa del corpus a la Ciutat de Barcelona, el 27 de maig de 1445. Fou escollit pels consellers de Barcelona per a ordenar la processó del tram de la carnisseria —del carrer ampla fins al cantó del Ragomir— junt amb Miquel Cardona, Joan Sarovira, Francí Xetantí, i Joan Desvall.¹⁷² El dimarts, 5 de juny de 1453, Vallseca fou escollit per dos anys, pels consellers de la Ciutat de Barcelona —amb consell de trenta—, com a procurador general de Tàrraga, Terrassa, Sabadell i Montcada.¹⁷³ El diumenge, 16 de juliol de 1469, Francí de Vallseca fou un dels fells, ciutadà, junt amb Andreu Malla, en

161 PLANAS ROSSELLÓ, A.: "Los juristas mallorquines del siglo XV", *MRAMEGH*, 7, 1997, p. 42. SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 355.

162 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 357.

163 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 454. BARCELÓ CRESPI, M.: "Aspectes de la ...", p. 48.

164 CIACONII BIACENSIS, A.: *Vitae et gesta Summorum Pontificum a Christo Domino usque ad Clementem VIII necnon et S. R. E. Cardinalium, cum eorundem insignibus*, I, Roma, 1601, p. 921.

165 CASSANYES ROIG, A.: *Antoni Cerdà (c.1390-1459). Poder polític i promoció eclesiàstica*, [Tesi doctoral], Lleida, 2018, p. 173 i 178.

166 PLANAS ROSSELLÓ, A.: "Los juristas...", p. 53.

167 Pel març del 1444, el rei consort de Navarra Joan d'Aragó envià, via Mallorca, al seu germà el rei Alfons V d'Aragó, sis cans llebrers de Bretanya per a poder caçar. CAMPANER Y FUERTES, À.: *Cronicón...*, p. 211.

168 A Frosinone, el 1453, el rei tornà a patir una altra crisi de malària. SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 1137.

169 SOLER MOLINA, J. A.: *La cort napolitana...*, p. 3536.

170 Segons Antonio Beccadelli, *il Panormita*. De Laurentiis R.: "La conquista aragonesa del Castillo de Ischia. Un eroico cavaliere ischitano all'assedio di Malta", V, Ischia-La storia della Torre Guevara, *La Rassegna d'Ischia*, 6, 2014, p. 43.

171 No sense tibantors i conflictes entre ambdós consorts reials. MORRO VENY, G.: *Història de les dissensions...*, p. 127.

172 *Llibre de les solemnitats de Barcelona*, I, Barcelona, 1930, p. 161.

173 *Manual de novells arditers, vulgarment apellat, Dietari del antich Consell Barceloní*, II, Barcelona, 1893, p. 167.

la batalla a ultrança haguda a la plaça del Born de la Ciutat de Barcelona, entre Pedro de Sentsteve, requeridor, i Sanxo de Saravia, defenedor, inculpat de traïció, ambdós castellans, que combateren nafrant-se a peu pla, i que el primogènit Ferran d'Aragó —futur rei d'Aragó— finalment aturà.¹⁷⁴ Aquest Francí de Vallseca seria, presumptament, el qui fou conseller en cap de la Ciutat de Barcelona, i procurador reial de Tarragona.¹⁷⁵

Salvador Sureda vivia a l'illa d'en Ramon de Montsó, a la parròquia de Santa Eulàlia, el 1449.¹⁷⁶ Entre els anys de 1455 a 1462, fou conseller reial, clavari, jurat en cap i batlle de la Ciutat i Regne de Mallorca.¹⁷⁷ Amb la seva galera, fou servidor dels reis d'Aragó, Alfons V, Joan II i Ferran II.¹⁷⁸ El 1463, amb les seves galeres assegurà el comerç de les mars de Mallorca.¹⁷⁹ El 29 de gener de 1464, Sureda feu donació a la sagristia de la Seu d'un pal·li de vellut verd amb canastrells i de vellut carmesí amb la imatge de sant Sebastià.¹⁸⁰ Aquell mateix any, la seva galera participà a Menorca, a la guerra catalana, junt amb les de Jordi Castell, Llorenç de Marí, Francesc Burgues, procurador reial, Lluís Pardo, Jordi de Sales, Berenguer Duran, Antoni de Verí, Galceran Gener i Martí de la Cavalleria.¹⁸¹ I el 1469, el rei Joan II d'Aragó li feu mercè pels serveis prestats, declarant lliure de tasca les terres de Binibeda. Aquell mateix any, fou convocat a les Corts de Montsó,¹⁸² i donà un altre pali a la Seu.¹⁸³

Segons la talla general del 1478, a la parròquia de Santa Eulàlia, és on hi havia l'illa denominada de Salvador Sureda.¹⁸⁴ Fou novament veguer, aquell any. I el 1481, el rei Ferran II d'Aragó l'eximí de prestar en els oficis de la Universitat de la Ciutat i Regne de Mallorca.¹⁸⁵ El 1486, consta un Salvador Sureda, jurat en cap de la Ciutat i Regne, conjuntament amb els ciutadans Simó Serralta i Joan Nicolau, els mercaders Antoni Tomàs Vallori i Joan Despí, i el menestral Francesc Ballester, tintorer.¹⁸⁶ Aquell mateix any, participà en la processó per la recepció de la segona creuada atorgada pel papa Innocenci VIII.¹⁸⁷ El 6 de novembre de 1495, Salvador Sureda morí amb més de 80 anys d'edat.¹⁸⁸

174 *Dietaris de la...*, I, p. 195.

175 Vg. DE MONTANER, P.: "Viejos y nuevos datos...", p. 159-160.

176 O illa d'en Joan de Sales. CANYELLES, A.: "Tall per una armada contra corsaris", *BSAL*, 24, 1932-1933, p.10.

177 DE MONTANER, P.: "Las franquicias de...", p. 310.

178 BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 384.

179 DE MONTANER, P.: "Las franquicias de...", p. 310.

180 MIRALLES Y SBERT, J.: "Palma y su patrón", *BSAL*, XII, 1909, p. 67.

181 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 178.

182 DE MONTANER, P.: "Las franquicias de...", p. 310.

183 Salvador Sureda fou promotor de la capella de Sant Sebastianet de la Seu de Mallorca. MAYOL ADROVER, C.: "La celebració de sant Sebastià a la Seu de Mallorca a l'època tardomedieval: un referent litúrgic per a la història de l'art", *Mayurqa*, 1, 2019, p. 18.

184 ARM. AH. 2100, p. 2. Transcrita a BARCELÓ CRESPI, M.: *Ciutat de Mallorca en el trànsit a la Modernitat*, IEB, Palma, 1988.

185 DE MONTANER, P.: "Las franquicias de...", p. 310.

186 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 227.

187 MUNTANER, J.: "Un noticiari de finals del segle XV", *BSAL*, 26, 1935-1936, p. 49.

188 BOVER, J. M.: *Nobiliario...*, p. 385. DE MONTANER, P.: "Las franquicias de...". A l'inventari *post mortem* de Sureda s'hi trobaren molts d'objectes obra de Nàpols. Vg. BARCELÓ CRESPI, M.: "Aspectes de la...", p. 34-35.

Sureda manà, en el seu testament, que sobre la seva tomba es col·locassin l'estendard i altres armes militars de a cavall que ell portà, i que li havien servit en el lluit desafiament a Nàpols davant el rei.¹⁸⁹ Feu hereu universal al seu nebot Salvador-Pau Sureda, donzell, que morí l'any següent.¹⁹⁰

Conclusió

Si l'emmirallament i l'exponent de lletres de batalla són les hagudes en el Regne de València o en el Principat de Catalunya, on hi són a vessar documentalment, a Mallorca, els vestigis d'aquestes són escasses, és per això que aquestes primeres lletres de batalla conegudes a Mallorca les fan molt més valuoses encara, sobretot perquè tenen la seva particularitat i *momentum*; una batalla *deportiva* entre dos membres de diferent estament.

Una batalla citada a la Ciutat de Nàpols, d'on just es venia d'entronitzar la nova dinastia *Aragona*. En uns moments i en un ambient de fervor i exaltació a la nova capital monàrquica, amb la presència de l'elit nobiliària i cavalleresca dels diversos dominis reials.

Si bé, tot quedà amb una posada de llarg —per decisió del rei, en tant que jutge—, cosa per altra banda gens excepcional, paradoxalment, en l'imaginari col·lectiu de la gent de Mallorca, aquest desafiament tingué i ha tingut un gran ressò,¹⁹¹ així com la figura del cavaller Sureda,¹⁹² donant lloc a una magnificació del dit episodi, circumstància donada potser, per la excepcionalitat de la presència d'un cavaller del país, en uns moments i en una Ciutat de certa fama, ja que finalment, dit esdeveniment no tingué un desenllaç bataller.

Cal destacar, circumstancialment, la significativa presència dels personatges presents en dita junta que, en anterioritat, foren combatents a la batalla de Ponça, i en foren fets presoners.

Tot i que la reconstrucció històrica de l'esdeveniment es troba força completat, encara queden viaranyos per a poder, si més no, esmenar i eixamplar dit episodi.

189 DE QUIROGA CONRADO M.: "La emblemática...", p. 43.

190 DE MONTANER, P.: "Las franquicias de...", p. 311.

191 Marià Antoni Togores i Sanglada feu una codolada de dit desafiament. Vg. ROSSELLÓ VAQUER, R.: "Un fet d'armes...", p. 529.

192 *Su nombre se hizo una celebridad europea por el famoso desafío ...* D'aquesta asseveració, podríem dir «romàntica», no en tenim cap referència històrica, tenint en compte que Sureda finalment no junyí. BOVER. J. M.: *Nobiliario...*, p. 384.

Documentari

Criteris de Transcripció: Hem respectat l'ús gràfic de l'original, hem accentuat segons normativa actual, hem aplicat l'ús de majúscules i minúscules, hem regularitzat la puntuació, hem separat o ajuntat paraules segons normativa, i hem introduït signes ortogràfics actuals.

I

1442, octubre, 30. Ciutat de Barcelona.
BNE, MSS. 7811, f. 296r.

Letra del magnífich en Francí de Valsequa al molt magnífich mossèn Salvador Sureda, cavaller, ab la qual li hofir córrer puntes.

Mossèn Salvat Sureda,
Bé-m recorda que stant yo en exa Ciutat de Malorques, ab l'em al cap, après algunes altercacions hagudes, vos diguí que si vós me volieu seguir, yo us menaria en part hon correria ab vós tantes puntes com vós volguéssets. E com yo, per ocupació del dit elm, no pogué bé persebre vostres paraules responsives, les quals per alguns me són stades recitades ab diverses varitats, he deliberat trametre a vós Martí Vidal, trompeta, portador de la present, ab la qual vos prech me vullats avisar ab vostra letra de la resposta quella donchs me fes, e de vostra intenció, car segons aquelles requerran yo perseguiré los dits affers. Sotsscrita de la mia mà, en Barcelona, a XXX de octubre any mil CCCCXXXII, partida per ABC, e sagellada ab sagell de mes armes.

Francí de Vallsequa.

II

1442, novembre, 9. Mallorca.
BNE, MSS. 7811, f. 296r-296v.

Resposta

En Ffrancí de Vallsequa,
Una vostra letra he rebuda a VI del mes de nohembre, per en Martí Vidal, trompeta, sotssignada de vostra mà, partida per ABC, ab lo sagell de vostres armes, dada en Barcelona, a XXX de octubra any mil CCCCXXXII, en la qual me dieu que bé us recorda que stant vós en sta ciutat, ab elm al cap, *et c.* perquè us responch que stà en veritat que, essent vós en esta Ciutat, ab l'elm al cap axí com dieu, vós me cridàs em digués que us donàs la mà. E digués-me tals o semblants paraules, en efecte, que res en lo món no havieu tan gran desig com de córrer puntes ab mi. E yo us responguí, si us recorda tals per o semblants paraules, en efecte, que tots temps que a vostra requesta vengués, yo era molt prest e aparellat. E en aquella resposta stich e persevere. Sotsscrita de la mia mà, en Mallorques, a VIII° del mes de nohembre any sobre dit, partida per ABC, e sagellada ab sagell de mes armes.

Salvador Sureda.

III

1443, gener, 4. Ciutat de Barcelona.
BNE, MSS. 7811, f. 296v-297r.

IIª letra de Francí de Valsequa a mossèn Salvador Sureda

Mossèn Salvat Sureda,

Una vostra letra he rebuda per Martí Vidal, trompeta, sotscrita de vostra mà, e sagellada de vostres armes, partida per ABC, feta en Mallorques, a VIIIº de nohembre any Mil CCCCXXXII, ab la qual me responeu dient que lavors me digués tals o semblants paraules, en effecte, que tota vegada que a ma requesta vengués, vós ereu molt prest hi aparellat. E que en aquella resposta stau e perseverau, a que us responch, que si haguéssets volgudes entendre les paraules que yo us diguí a vós, stat yo un jorn en Mallorques tot armat per voler júnyer, e après les vos he trameses a dir per ma letra, altra resposta me haguérets feta, com sia scrit, mes paraules no freturen de requesta, mas per tant, que ignorància d'aquí avant no si pugua al·legar, e que destorpp algú per culpa o falta mia no si segueixca, reffermant aquelles pròpies paraules, les quals són veres. E lavors, diguí, vos u torn a dir de nou, que si vós me volets seguir, yo us metré en part hon poreu córrer ab mi tantes puntes com volreu. E per dar fi a moltes paraules, com per tals actes no qualegua molt letregar, vos prech me trametau a dir en quina manera volreu que les corregam, car tals com ara les de mi sareu tal seré molt content de córrer-les ab vós. Certificant-vos, que haguda yo vostra resposta, Déu volent, entench a partir per serquar loch e plaça. E perquè de les presents coses sia memòria en sdevenidor, vos tramet la present, partida per ABC, e sotscrita de la mia mà, e sagellat ab lo sagell de mes armes. Feta en Barcelona, a III del mes de jener any mil CCCCXXXIII, la qual vos tramet per Martí Vidal, trompeta, a relació del qual scars.

Francí de Vallsequa.

IV

1443, gener, 23. Mallorca.
BNE, MSS. 7811, f. 297r.

Resposta a la IIª letra

En Francí de Valsequa,

Vostra letra he rebuda per Martí Vidal, trompeta, sotscrita de vostra mà, e sagellada ab sagell de vostres armes, partida per ABC, feta en Barcelona, a III de jener any mil CCCCXXXIII, responsiva a una altra mia contenet, en effecte, que si yo us vull seguir, que vós me menarets en part on yo poré córrer ab vós tantes puntes com volré. Pregant-me que us trameta a dir en quina manera volré que les corregam, car tals com ara les divisaré tal serets molt content de córre-les. Offerint-vos, hauda ma resposta, de partir per sercar la plaça, a la qual stant e perseverant a la resposta per mi ja feta vos responch. He us dich que, si ma letra haguesets volgut entendre e son effecte, no era necessari fer la que últimament havets tramesa, car tota hora quant vós me intimarets la placa e la jornada, offir ésser en aquella, Déu migencant. E correré ab vós tals e tantes puntes com volreu, la electió e divisió de les quals per millor satisfer per vostre desig remet a vós. E perquè de les presents sia memòria en sdevenidor, vos tramet la present partida per ABC, sotscrita de ma propria mà, e sagellada ab sagell de mes armes. Feta en Mallorques, a XXIII de jener any mil CCCXXXIII, la qual vos tramet per Martí Vidal, trompeta.

Salvador Sureda.

V

1443, juliol, 17. Camp prop de la Fontana del Xop, Apio.
BNE, MSS. 7811, f. 298r.

Citatòria de la m[agestat] del s[enyor] don Alfonso a Mossèn Sureda e a Valsequa.

N'Alfonso, per la gràcia de Déu, rey d'Aragó, de Sicília deçà e della far, de Valence, de lherusalem, de Ongria, de Mallorques, de Serdenya, e de Còrsega, comte de Barcelona, duch de Athenes e de Neopàtria, encara compte de Roselló e de Serdenya.

Al amat nostre mossèn Salvador de Sureda,

Saluts e dilectió, vistes havem algunes letres que entre lo feell nostre en Ffrancí de Vallsequa, ací concorrent, a fi o effecte de voler córrer entre vosaltres algunes punctes d'armes, per les quals derrerament responent-li hauriets offert tot hora, e quant ell vos intimaria la plaça e la jornada ésser en aquella, e córrer ab ell tantes puntas com ell volria, remetent la electió e devisament de aquelles a ell. E com lo dit Ffrancí de Valsequa recorrent per ço a nós, com a vostre e ser[eníssim] rey e senyor e proprii jutge, nos haia instànciament suplicat vullam dar a vós e a ell plaça, e assignar temps e dia per córrer les dites puntas. Per tenor de la present, vos declaram e assignam la dita plaça, en aquell loch o part que a nos serà vist de la nostra Ciutat de Nàpols. E per primera, segona, terça e peremptòria dilació, vos assignam e preffigim lo temps e dia de aquella per córrer vós ab ell les dites puntas, lo XV^{en} dia del mes de dehembre primer vinent. En altra manera, vós no comparent a la dita jornada e loch, instant e requirient en aquell cars e temps, lo dit Ffrancí de Valsequa serà procehit contra vós, segons vulla still e dret de armes e bona rahó. En testimoni d'açò, vos tremetem antimar la present. Dada en lo nostre camp, prop la Fontana del Xopo, a XVII de juliol any mil CCCCXXXIII.

Rex Alfonsus.

VI

1443, juliol, 18. Nàpols.
BNE, MSS. 7811, f. 297v.

III^a letra de Francí de Valsequa a mossèn Sureda, ab la qual li asichna loch e dia per córrer les puntas.

Mossèn Salvador Sureda,

Una letra vostra he rebuda per Martí Vidal, trompeta, sotsscrita de vostra mà, e sagellada ab sagell de vostres armes, partida per ABC, feta en Mallorques, a XXIII de jener any mil CCCCXXXIII, responent a una mia. E vist vós e yo ésser d'acort, meti-m en camí la ora a mi possible per haver la plaça, axí com per ma letra vos offerí. E perquè a mi ha semblat per tal cars venir primer a nostre rey e senyor, so vengut davant sa magestat suplicant sa senyoria nos volgués donar la plaça per córrer les puntas que vós e yo som d'acort, les quals lo dit senyor per sa mercè m-atorgat. E per ço, vos requir, que a la jornada que sa magestat nos ha signada, vullau ésser en aquell loch per la letra de dit senyor veure poreu. Ara fins ací, yo he retut mon deure, e ab la ajuda de Déu, no falte al loch e jornada assignada. E danavant, sia a càrrech vostre, e per tant, com a mi remeteu la electió e devisió de les puntas que era carrere vostre, vos diré so content aquelles alegir e divisar. E dich que haiam a córrer ab armes acostumades, ço és: armes dobles sens targes, e caent o desbaratant peça e peces de les dites armes aquelles no pugam cobrar ne adobar o altres adobar, e que haiam a córrer ab selles de guerra sens nenguna

MIQUEL QUES I PERELLÓ

ligadura e maestria, e que les lances sien de de XV palms del rest fins a la punta del ferro, emperò que cascú les puxa portar del fust e de la gruxa que volrà, e ferro tal com bo li semblarà, e que haiam a córrer tants dies de matí fins al sol post contínuament, fins que vós e yo digam no-n volem córrer pus. E perquè ignorar no-n pugau, vos fas la present, partida per ABC, e sotsscrita de la mia mà, e sagellada ab sagell de mes armes. Feta en Nàpols, a XVIII de juliol any Mil CCCCXXXIII, la qual vos tramet per Agostí de Luna, trompeta.

Ffrancí de Valsequa.

VII

1443, agost, 23. Mallorca.
BNE, MSS. 7811, f. 298v.

Letra de mossèn Sureda a la magestat del senyor rey, resposta a la letra citatòria.

Molt excel·lent e victoriós Senyor,

A XX de agost del any present, e davall scrit, he rebut una letra procehit de vostra sacra magestat, per la qual és atorgada licència an Ffrancí de Valsequa e a mi, vassalls vostres, de córrer puntes d'armes en la vostra Ciutat de Nàpols, lo XV^{en} dia del mes de dehembre primer vinent, de la qual licència a poder retre degudes gràcies a vós senyor e rey nostre, yo, vassall vostre, no abast ne axí poch, molt excellent victoriós senyor, pusch suficientment splicar defora la voluntat que he en mon ànimo de retre humils gràcies, e sots messions a vostra sacra magestat, de la honor la qual per atorgament de la dita licència, a nos, dessús dits vassalls vostres, per vostra gran benignitat e clemència, vós senyor, molt excellent, havets volgut fer certificant la vostra gran senyoria, que yo, vassall vostre, ab la ajuda de Déu, no falliré al loch e jornada assignats per vostra magestat, supplicant vostra gran clemència, que si ço que Déus no vulla per empaig de la mar, com yo dit vassall vostre me tropia huy personalment en aquest Regne de Mallorques, lo qual és yla, o per altre cars afortuit sens càrrech ne culpa mia era empedit de poder compendre als dits loch e jornada per vostra magestat assignats, que vós, senyor molt excellent, haiats aquell degut sguart vers mi, vassall vostre, e mon descàrrech, qual rahonablement porà e deurà ser hagut. E man a mi, vassall vostre, senyor molt excellent, vostra sacra magestat, la que plasent li sia. Ffeta en Malorqua, a XXIII d'agost any mil CCCCXXXIII.

Senyor,
Vostre vassall,
qui besant vostres mans e peus se recomana a vostra sacra magestat.
Salvador Sureda.

VIII

1443, agost, 23. Mallorca.
BNE, MSS. 7811, f. 299r.

Resposta de mossèn Sureda a la letra de citatòria de Francí de Valsequa.

En Ffrancí de Valseca,

A XX de agost del any present, e davall scrit, he rebut una letra vostra per Agostí de Luna, trompeta, partida per ABC, e sotssignada de vostra mà, e sagellada ab sagell de vostres armes, feta en Nàpols, a XVIII de juliol propassat, ensemps ab la licència del senyor rey, de la qual licència ha hagut singular e molt gran plaer. Certificant-vos que, axí com fins

ací no ha stat per mi fer lo degut, axí poch starà d'ací anant, Déu volent, perquè us dich Déu volent e sal just e fortuït, cars e ampaxament yo no falliré al loch e jornada per lo dit senyor a nos assignada. E per ço, us tramet la present, sotsscrita de ma mia, e sagellada ab sagell de mes armes, partida per ABC, la qual vos tramet per lo dit Agostí de Luna, trompeta. Feta en Mallorques, a XXIII del mes de agost any Mil CCCCXXXIII.

Salvador Sureda.

IX

1443, octubre, 29. Mallorca.
BNE, MSS. 7811, f. 299r-299v.

Suplicació posada davant lo governador de Malorqua per part de mossèn Sureda.

Dimarts, a XXVIII° del mes de octubre en l'any MilCCCCXXXIII.

Dia e any dessús dits, davant lo molt honorable mossèn Berenguer Dolms, cavaller, conseller e camarlench del il·lustríssim senyor rey, governador del Regne de Mallorca, comparech lo honorable mossèn Salvador Sureda, cavaller de Malorqua, e presentà-li la suplicació següent:

A la magnificència presidència e acostumada justícia de vós, molt honorable mossèn Berenguer Dolms, cavaller, conseller, camarlench del molt al senyor rey, governador del Regne de Mallorques, significant, sposà mossèn Salvador Sureda, cavaller, dient que, com en virtut de certes letres corregudes a instància e requesta d'en Francí de Vallseca, ciutadà de Barcelona, entre ell e aquell sia stat intimat ab certa letra real de certa jornada, la sacra real magestat los havia, a requesta e suplicació del dit Ffranci, assignada plaça en la Ciutat de Nàpols. E com lo dit mossèn Salvador, per son poder e saber, haia sperades e sercades fustes e navilis per pasar en les parts de Ytàlia, ço que fins ací no ha pogut trobar, com ultra un mes sia passat que fusta nenguna de lo present port no sia partida per anar en les parts de Ytàlia, per comparar davant la dita sacra real magestat lo dia assignat, de que segons vós, dit honorable governador, sots cert per experiència, ha convengut al dit mossèn Salvador nollegar cert bergantí, e aquell armar, per pasar en les parts de Catalunya, per ço que per terra puixca per son poder o saber a la jornada assignada comparar. E com tots los actes empachaments sien notoris a vós, dit honorable governador, per ço, ab la present, vos soplice que, ab certa significatòria, a la clemència real dels dits empaxaments dirigida, vullats certificar plenàriament, en manera que en seu cars, davant la dita sacra real magestat, e en tot loch, lo dit mossèn Salvador puxa fer fe. E mostrats dels dits empaxaments, lo vostre molt honorable offici de president en aquest Regne, la persona del molt alt senyor rey representant, en quant és necessari humilment implorant.

La present suplicació legida e intimada al honorable governador, de consell del honorable regent la assessoria, proveheix e mana la sacra real magestat letra certificatòria e testimonial a suplicació del dit cavaller fahedora.

X

1443, octubre, 30. Mallorca.
BNE, MSS. 7811, f. 300r.

Letra de certa certificació del governador de Malorqua a la magestat del senyor rey.

Molt alt e virtuós senyor,

Per tant, com lo dia passat, ço és dimars, a XXVIII del mes concorrent de octubre, a mi és stada presentada sarta suplicació per part de mossèn Salvador Sureda, cavaller, en la qual, en efecte, a mi, com a president per vostra senyor en aquest regne, era suplicat que com lo dit mossèn Salvador, per vostra sacra magestat real, letra a ell intimada, li era stada assignada plaça e dia per a córrer certes punttes, de les quals segons diu és stat request a instància d'en Ffranci de Valsequa, ciutadà de Barcelona, de què per aquell fet sou preparatori per passar a les parts de Ytàlia, e comparar los dits mes e dia davant la vostra sacra real magestat, hoc en la plaça, per vostra gran clemència e senyoria assignada, no ha trobat ne ha pogut trobar, quasi un mes és passat, navili oportú per pasar en les dites parts, de què vehent que la jornada per vostra senyoria assignada se acostava, li ha convengut armar un bergantí per passar en les parts de Catalunya, sol, ab II o III tant solament, jaquint tots per sa honor, lo volien acompanyar, per ço que jornades tirades ell puixca ésser per terra a vostra real senyoria, personalment, la jornada e mes aquell assignat. Perquè senyor molt excellent, attès que yo, dels dits actes empaxaments per experiència ocular sou certificat, ab la present de aquelles, vostra gran senyoria certiffich, e al dit cavaller ab la present, per la auctoritat del ofici de president, que per vostra sacra real magestat rescrite, fas testimoni e plenària certificació de les dites coses. E mane vós, gran senyor, ço que plasent li sia. En Malorques, a XXX de octubre any mil CCCCXXXIII.

Senyor,
vostra humil vassall e sotsmès,
qui besant vostres mans e peus se recomana en gràcia e mercè.
Lo governador de Regne de Malorqua.

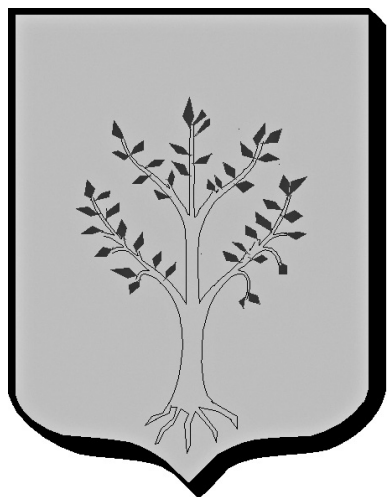

Fig. 1 Salvador Sureda

Fig. 2 Francí de Vallseca

